

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

STATE REGULATION OF INNOVATION ACTIVITY: FOREIGN EXPERIENCE

У статті узагальнено та проаналізовано зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності на прикладі розвинених країн світу. Проаналізовано рейтинг країн світу за фінансуванням НДДКР та за індексом глобального економічного розвитку. Визначено особливості реалізації інноваційної політики в різних країнах. З'ясовано, що не існує універсальних інструментів стимулювання, кожна країна використовує свої власні методи. Обґрунтовано доцільність використання окремих інструментів в умовах української економіки для стимулювання інноваційної діяльності підприємств, організацій та установ. Сформуовано найефективніші методи державного регулювання інноваційної діяльності, які доцільно застосувати в Україні.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності, державні програми, фінансові інструменти стимулювання інноваційної діяльності, індекс глобальної конкурентоспроможності, фінансування НДДКР.

В статті обобщен и проанализирован зарубежный опыт государственного регулирования инновационной деятельности на примере развитых стран мира. Проанализированы рейтинги стран мира по финансированию НИИРКР и по индексу глобального экономического развития. Определены особенности реализации инновационной политики в разных странах. Выяснено, что не существует универсальных инструментов стимулирования, каждая страна использует свои собственные методы. Обо-

снована целесообразность использования отдельных инструментов в условиях украинской экономики для стимулирования инновационной деятельности предприятий и организаций. Сформулированы эффективные методы государственного регулирования инновационной деятельности, которые можно применить в Украине.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, инновационная деятельность, зарубежный опыт государственного регулирования инновационной деятельности, государственные программы, финансовые инструменты стимулирования инновационной деятельности, индекс глобальной конкурентоспособности, финансирование НИИРКР.

The article generalizes and analyses the foreign experience of state regulation of innovation activity on the example of developed countries of the world. The world ranking for R&D financing and the index of global economic development are analysed. Features of implementation of innovation policy in different countries are determined. We found that there are no universal incentive tools; each country uses its own methods. The expediency of using separate instruments in the conditions of the Ukrainian economy is grounded in order to stimulate the innovation activity of enterprises and organizations. The most effective methods of state regulation of innovation activity that can be applied in Ukraine are demonstrated.

Key words: innovations, innovation development, innovation activity, foreign experience, state programs, financial instruments for stimulating innovation activity, global competitiveness index, financing of R&D.

УДК 338.24:330.341.1

Лопатинський Ю.М.

д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки
підприємства та управління
персоналом
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Водянка Л.Д.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
підприємства та управління
персоналом
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми. Україна сьогодні належить до країн, які декларують важливість інновацій для вирішення нагальних соціально-економічних проблем. Водночас, як зазначається в національній доповіді «Інноваційна Україна – 2020», структурно-технологічні зрушення, що відбулися у роки незалежності, значною мірою мали стихійний характер, а основні механізми зростання продовжують концентруватися у групі галузей, чия конкурентоспроможність переважно залежить від використання екстенсивних факторів виробництва та потребує відносно невисокого рівня інноваційної активності, ґрунтуючись на експорті сировинних товарів і продукції нижчих виробничих переділів, що зумовлює низьку конкурентоспроможність економіки, нееквівалентний обмін і значне відставання країни в соціально-економічному розвитку [1, с. 6].

Як відомо, у сучасних умовах транснаціональної взаємодії та глобалізації лідерство на світових ринках мають країни, економічний розвиток яких базується на інноваційній діяльності. Попит на інновації наявний завжди, тому саме вони – пріоритетний напрям політики більшості країн, які прагнуть економічного зростання. Потрібно формувати таку державну політику регулювання інноваційної діяльності, яка б давала можливість ефективно стимулювати діяльність інноваційних підприємств і наукових установ, а також базувалася на реалізації інновацій у виробництві та повному використанні науково-технологічного потенціалу країни з урахуванням стратегічних перспектив розвитку. Разом із прямим державним регулюванням необхідно використовувати й методи державної підтримки інноваційної діяльності, які так само відіграють значну роль у формуванні інноваційного потенціалу країни.

Отже, на державному рівні мають вирішуватися стратегічні питання економічного розвитку, серед яких – опрацювання зарубіжного досвіду формування та реалізації інноваційної політики у сполучності з промисловою, інвестиційною, що генерує важливий напрям теорії та практики ефективного державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання світового досвіду державного регулю-

вання інноваційної діяльності досліджували такі зарубіжні та вітчизняні фахівці, як: Г. Авігдор [4], Н. Бошота [5], В. Геєць [1], В. Касьяненко [6], Н. Клочкова [7], З. Наджафов [8], Л. Овчаренко [10], І. Петрова [9], І. Шовкун [11], О. Ядранська [12] та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, низку ключових положень стосовно ролі держави в інноваційній діяльності розкрито не повністю. Додаткового аналізу та дослідження потребує питання передового зарубіжного досвіду щодо механізмів державного регулювання інноваційної діяльності з розглядом можливостей його застосування.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання інноваційної діяльності та надання пропозицій щодо запозичення такого досвіду в Україні.

Інноваційна діяльність є важливим фактором розвитку суб'єктів підприємництва та економіки країни загалом, тому на пріоритетні позиції у політиці держави потрібно ставити регулювання інноваційної діяльності, яке б стимулювало здійснення наукової діяльності та створення інноваційних продуктів. Саме тому актуальним є завдання дослідження методів державного регулювання, що застосовуються у розвинених країнах світу, виокремлення методів, які б ефективно запрацювали в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність проблеми, що розглядаються у статті, визначається усвідомленою необхідністю якнайшвидшого переведення економіки на шлях інноваційного розвитку. Циклічність економічного розвитку, мінливість глобальних ринків продемонстрували безперспективність орієнтації виключно на експорт сировини, продукції з низькою доданою вартістю, обмеженість використання переваг, пов'язаних із відносно низькою вартістю робочої сили. Водночас подолання наслідків низького технічного та економічного рівнів розвитку країни, забезпечення переходу до пришвидшеного зростання безпосередньо залежать від спільних зусиль держави та бізнесу в частині переходу на наступні щаблі технологічного укладу, інтелектуалізації базових видів економічної діяльності, підвищення рівня інноваційності економіки, розвитку творчого потенціалу нації на засадах науково-технічного прогресу.

Такий шлях зумовлює необхідність істотних перетворень в інституційному середовищі ведення бізнесу в Україні, формування сприятливого інноваційного клімату, активізації досліджень і розробок, здійснення прориву у сфері використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій у зв'язку з тим, що країні належить подолати значне відставання за рівнем інноваційної активності підприємств порівняно з розвиненими краї-

нами світу і, насамперед, своїми сусідами – країнами ЄС. В Україні рівень інноваційної активності не перевищує 20%, тоді як середній показник по ЄС становить 44% (уже не кажучи про країни, які є інноваційними лідерами). Не відповідають інноваційному курсу і низькі витрати на дослідження та розробки, особливо в промисловості України [1, с. 7], що вважаємо загрозливими тенденціями.

Здійснювану державну інноваційну політику в Україні здебільшого можна вважати декларативною, на рівні проголошення інноваційних пріоритетів, але не як програму розроблених заходів, форм і методів мотивації, підтримки, активізації інновацій. Разом із загальнополітичним складником вважаємо також недосконалим організаційно-управлінський аспект. Зокрема, це стосується управлінської структури, відповідальних органів державної влади та ін. В умовах децентралізації системи державного управління актуальним стає організаційний компонент реалізації інноваційної політики на місцевому рівні, в територіальних громадах.

Отже, інноваційна політика не може бути відокремленою від загальної політики національного розвитку та її складників: промислового, науково-технічного, технологічного, інвестиційного тощо. У сучасних умовах суспільного розвитку вагома роль належить інтелектуальним складникам, що варто реалізовувати в Україні, з високим рівнем наукових розробок і здобутків, а також рівнем освіти, креативності та творчості громадян.

Механізми реалізації економічної політики в Україні, як правило, потерпають через недостатню увагу державної влади саме до інноваційного складника. Законодавчі акти щодо підтримки інновацій здебільшого мають більш низький пріоритет порівняно з деякими іншими нормативними актами держави. Це призводить до блокування інноваційних ініціатив. Такий несприятливий розвиток подій створив розрив між наукою, освітою та економікою. Необхідно вдосконалити законодавче забезпечення, посилити взаємоузгодженість між основними законодавчими актами України, що регулюють діяльність в інноваційній сфері [1, с. 9], з чим погоджуємося.

Особливого значення необхідність активізації національної інноваційної політики набуває в умовах глобалізації, що має вагомий вплив на економіку України, яку можна вважати відкритою, враховуючи значні обсяги експорту та імпорту (у відсотках до ВВП). Відкритість характеризується і зростанням ролі транснаціональних корпорацій у вітчизняній економічній системі. Їхні фінансові та технологічні інвестиції сприяють розвитку національної економіки, водночас залишають країну на шляху залежного розвитку.

Зазначені проблеми зумовлюють також інше питання – необхідність пошуку компромісу між

державними та приватними інтересами, які часто розходяться у площинах суспільного розвитку, зокрема щодо отримання прибутку (надприбутків). Так, наш власний досвід засвідчує можливість отримання надприбутків без модернізації вітчизняної промисловості, що є стримуючим фактором економічного розвитку.

Для багатьох розвинених країн характерний комплексний підхід до регулювання інноваційної діяльності, що ґрунтується на застосовуванні методів як прямого впливу, так і непрямого стимулювання. Інноваційне середовище в різних країнах неоднакове, тому що кожна країна перебуває на своєму рівні розвитку, рівні технологій, рівні освіти, рівні інноваційної активності тощо. Це та сукупність інших факторів зумовлюють ситуацію, коли інструменти інноваційної політики і механізми їх використання можуть ефективно діяти в одній країні, а в інших країнах бути зовсім непридатними, недієвими, неефективними.

Тим не менше, прогресивний досвід передових країн важливий для вивчення та творчого застосування на етапі необхідності прискорення економічного зростання країни з поступовим відходом від траєкторії залежного розвитку.

Тому зіставлення досвіду держав, що входять у технологічне ядро світового розвитку – США, Японії, Великобританії, Європейського Союзу (в останньому до даного типу держав насамперед належать Німеччина та Франція), – буде цікавим і корисним для України [6, с. 203].

Отже, розглянемо інструменти стимулювання інноваційної діяльності країн, які посідають лідируючі місця за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). Індекс глобальної конкурентоспроможності складається Всесвітнім економічним форумом для визначення рейтингу країн за показником економічної конкурентоспроможності та містить 114 показників для

140 країн, при цьому враховуються як статистичні дані, так і опитування керівників бізнесу [14; 20] для різнобічності оцінок.

Україна ніколи не займала лідируючих позицій у даному рейтингу, що є спонукальним фактором подальшого розвитку. Десятка країн, які займають найвищі місця за даним індексом, у динаміці 2012–2018 рр. подана в табл. 1. Також представлена й позиція України.

Вже традиційно рейтинг очолила Швейцарія. До десятки найконкурентоспроможніших увійшли США, Сінгапур, Нідерланди, Німеччина, Гонконг, Швеція, Великобританія, Японія та Фінляндія.

США та Японія – лідери за рівнем розвитку інновацій і за фінансуванням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), тому вони – найбільші конкуренти для підприємств Західної Європи, які змушені активізувати узгодження й об'єднання НДДКР, планувати та реалізувати спільні інвестиційні проекти і програми.

Європейський Союз використовує кілька інструментів інноваційної політики та залучення інвестицій для фінансування інноваційної діяльності. Серед них виділяють пряме державне фінансування, в першу чергу шляхом виділення грантів, кредитів, субсидій тощо; створення інфраструктури для інноваційної діяльності; податкові стимули, спеціальні схеми підтримки ризикового фінансування, надання державних гарантій [4, с. 16].

Загальні підходи, а також інструменти реалізації інноваційної політики у різних країнах суттєво відрізняються. Так, у Португалії чи Іспанії наявні фіскальні стимули не залежать від розміру підприємств-отримувачів; натомість у Великобританії акцент зроблений на суб'єктах малого та середнього бізнесу.

У країнах із високим рівнем науково-технологічного розвитку (Швеція, Німеччина, Фінляндія)

Таблиця 1

Рейтинг країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності

№	2012-2013 (144 країни)	№	2013-2014 (148 країн)	№	2014-2015 (144 країни)	№	2015-2016 (140 країн)	№	2016-2017 (138 країн)	№	2017-2018 (137 країн)
1	Швейцарія		Швейцарія	1	Швейцарія	1	Швейцарія	1	Швейцарія	1	Швейцарія
2	Сінгапур	2	Сінгапур	2	США	2	Сінгапур	2	Сінгапур	2	США
3	Фінляндія	3	Фінляндія	3	Сінгапур	3	США	3	США	3	Сінгапур
4	Швеція	4	Німеччина	4	Нідерланди	4	Німеччина	4	Німеччина	4	Нідерланди
5	Нідерланди	5	США	5	Німеччина	5	Нідерланди	5	Нідерланди	5	Німеччина
6	Німеччина	6	Швеція	6	Гонконг	6	Японія	6	Японія	6	Гонконг
7	США	7	Гонконг	7	Швеція	7	Гонконг	7	Гонконг	7	Швеція
8	Велика Британія	8	Нідерланди	8	Велика Британія	8	Фінляндія	8	Фінляндія	8	Велика Британія
9	Гонконг	9	Японія	9	Японія	9	Швеція	9	Швеція	9	Японія
10	Японія	10	Велика Британія	10	Фінляндія	10	Велика Британія	10	Велика Британія	10	Фінляндія
73	Україна	84	Україна	76	Україна	79	Україна	85	Україна	81	Україна

Джерело: складено за [14]

надають перевагу заходам прямої фінансової підтримки, що забезпечує можливість державі визначати, які технології або який сектор економіки потрібно розвивати насамперед. На відміну від опосередкованих методів стимулювання фінансова допомога має цільовий характер. Держава, а не ринок визначає, коли додаткове стимулювання необхідно, а коли – ні [13].

Отже, у наступні п'ять-десять років нові тенденції у розвитку інноваційної діяльності (наприклад, інноваційний розвиток на основі розумної спеціалізації; створення технологічних платформ) разом із традиційними формами активізації інновацій будуть визначальними факторами інноваційної політики.

Розумна спеціалізація є одним з основних інструментів реалізації європейської стратегії «Європа – 2020» та розглядається як принципова концептуальна модель формування не тільки інноваційної, а й соціально-економічної політики у цілому [21]. Розумна спеціалізація – нова концепція регіонального розвитку, яка поєднує промислову й інноваційну політику та покликана сприяти ефективному та дієвому використанню державних інвестицій за рахунок зосередження на сильних сторонах регіону, що й становить власне спеціалізацію регіону. Вона передбачає виявлення і розвиток унікальних галузей або видів економічної діяльності, що формують власне спеціалізацію тих чи інших регіонів у рамках національної економічної системи. Розумна спеціалізація передбачає не стільки стимулювання інновацій, скільки активізацію довгострокових структурних змін в економіці регіону з орієнтацією на перспективу, тобто формування такої політики, яка дасть змогу регіону зайняти важливі ніші на глобальних ринках [1, с. 193], що важливо й для України.

Актуальність нової Стратегії «Європа – 2020» для Євросоюзу, зокрема через політику розумної спеціалізації, пояснюється наявним значним дублюванням напрямів досліджень у країнах – членах ЄС, браком загальних пріоритетів науково-технічної політики. Як наслідок, спільнота часто програє США й Японії в ефективності та впровадженості наукових розробок. Неоднозначно вплине на рівень інноваційності ЄС у цілому і вихід зі складу Союзу Великобританії (відомий як Brexit).

Загалом для країн ЄС характерне трирівневе формування інноваційної політики, що охоплює регіональні, національні та наднаціональні складники. Урядам окремих країн належать пріоритети у сфері фундаментальних досліджень, а регіони здебільшого провадять у життя політику поширення інновацій. Прикладами цього напряму розвитку регіонального складника інноваційної політики якраз були широка участь окремих регіонів Великобританії в інноваційних

програмах ЄС, а також розроблення та реалізація регіональних стратегій інноваційного розвитку власних територій.

Інноваційна кооперація давала змогу використовувати виробничі та фінансові ресурси, конкурентні переваги підприємств інших країн, сприяла збільшенню продуктивності праці та освоєнню капіталомісткої продукції, даючи змогу реалізувати великі проекти, що вкрай складно без об'єднання зусиль [5, с. 17].

Разом із згаданими країнами ЄС, США, Японією питанням розвитку державної інноваційної інфраструктури особливу увагу приділяють також у Китаї та Індії. Проте саме США традиційно займають високі позиції в різноманітних рейтингах, пов'язаних і з інноваційною діяльністю. При цьому у більшості розвинених країн зростає рівень державного регулювання інноваційної діяльності у вигляді заходів прямого та непрямого впливу. Серед форм взаємодії держави та бізнесу у сфері інновацій варто згадати державно-приватне партнерство, розвинене в Україні недостатньо, слабкий рівень взаємодії науково-дослідних організацій зі сферою підприємництва. Також недостатній рівень залученості України до міжнародного співробітництва в інноваційній діяльності, пошуку приватних інвесторів, зацікавлених у результатах спільних НДДКР.

Для фінансування фундаментальних і прикладних робіт у США держава створює спеціальні програми фінансування:

- а) програма створення компаній інвестування малих підприємств (SBIC);
- б) програма трансферу технологій малих підприємств (STTR);
- в) програма інноваційних досліджень малих підприємств (SBIR) [5].

Також у США поширений такий різновид фінансування інноваційної діяльності, як венчурне фінансування. Безліч венчурних організацій фінансують проекти, які найбільш успішні в усьому світі. Наприклад, Microsoft, Apple, Yahoo, Google спочатку були профінансовані саме венчурними організаціями. Можна зазначити, що венчурне фінансування у розвинених країнах – потужний важіль розвитку інноваційних проектів.

Щодо японської моделі стимулювання інноваційної діяльності, то для неї характерні надання пільгових кредитів, пільгове оподаткування та субсидії [9, с. 176]. Японські компанії активно розробляють і впроваджують інноваційні продукти, зокрема завдяки значному сприянню з боку держави. Саме завдяки швидкому розвитку інновацій Японія стала першою державою, яка кинула виклик США у плані виробництва інноваційних продуктів.

В інноваційній діяльності Японії спостерігається тенденція розвитку державно-приватного

партнерства, міжнародного співробітництва, значущим проявом яких є інтенсифікація зусиль із розвитку міжнародної інноваційної кооперації, у тому числі на рівні регіонів [10, с. 53].

Отже, узагальнюючи наукові праці з розгляду методів державної підтримки інноваційної діяльності, можна виокремити європейський, американський та японський підходи до активізації інноваційної діяльності (табл. 2).

Загалом причини відмінностей щодо форм та інструментів підтримки інноваційного процесу пов'язані зі значною кількістю різнобічних факторів, серед яких – історичні традиції, зокрема сформована система державного регулювання, рівень

розвитку економіки, потреба у стимулюванні певних галузей і секторів тощо.

У країнах із нижчим рівнем науково-технологічного розвитку, ніж у середньому в Європейському Союзі, використовують заходи загального характеру, які дають змогу підтримувати широке коло напрямів у всіх секторах економіки. У цьому разі уряди таких країн орієнтуються на заходи фіскального стимулювання, які відрізняються між собою тим, що дають змогу ринку і його учасникам самостійно вирішувати, які галузі економіки слід розвивати [12, с. 65].

Інноваційна модель розвитку потребує витрат на фінансування науки не менше 2% ВВП (в Укра-

Таблиця 2

Зарубіжний досвід державної підтримки інноваційної діяльності

Назва країни	Державна підтримка інноваційної діяльності		Основні організаційні структури інноваційного процесу
	Організаційні структури інституційної підтримки	Форми стимулювання	
1	2	3	4
США	Адміністрація у справах малого бізнесу, Національний науковий фонд, Федеральні відомства, національна мережа центрів упровадження нових технологій, американська асоціація розвитку науки, адміністрація технологій, Національна дослідна рада, Національний інститут стандартів та технологій, Національна служба технічної інформації, Управління технологічної політики	Пільгове оподаткування, інвестиційний податковий кредит, пільговий режим амортизаційних відрахувань, субсидії, цільові асигнування з бюджету, викреслення витрат на НДДКР, пов'язаних з основною виробничою і торговою діяльністю, із суми оподаткованого доходу	Мережа технологічного капіталу (МКТ), технополіси, науково-технічні парки, квазіризикова форма організації корпорацій, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми та організації, бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, науково-інженерні центри, спільні промислово-університетські дослідні центри, венчурні фірми
Японія	Державні фонди для заохочення науково-дослідної діяльності, Фонд сприяння малим і середнім венчурним підприємствам, Корпорація фінансування малого бізнесу, Центр сприяння розвитку підприємств	Пільгові кредити, пільгове оподаткування, субсидії	Японська корпорація розвитку досліджень, технополіси, науково-технічні парки, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми та організації
Франція	Спеціальна урядова організація (ІНОДЕВ), Французьке товариство сприяння венчурному капіталу, Національний центр наукових досліджень, Національне агентство з упровадження досліджень АНвар, Національне агентство перспективних досліджень, державно-приватний банк для фінансування малого інноваційного бізнесу, науково-технічний фонд тощо	Дотації, субсидії, довгострокові позики, податкові кредити, кредитні гарантії, пільгове оподаткування	Технополіси, технопарки, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми, венчурні фірми, центри передачі технологій
Німеччина	Консорціуми малого інноваційного бізнесу, державні спеціалізовані банки – Банк кредитів на відтворення та Німецький банк вирівнювання, Міністерство економіки, Міністерство наукових досліджень та технологій, Федерація промислових дослідницьких асоціацій, Патентний центр	Цільові безоплатні субсидії, дотації, оплата витрат на технічну експертизу, пільгові кредити, система страхування кредитів, податкові знижки і пільги, прискорена амортизація, цільові банківські кредити	Науково-технічні парки, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми, венчурні фірми, технополіси
Великобританія	Рада з науки та техніки, урядові ради за напрямками досліджень та ін.	Пільгове оподаткування, субсидії, списання витрат на НДДКР на собівартість продукції (послуг), кредитні гарантії	Британська технологічна група, технополіси, малі інноваційні фірми, науково-технічні парки, венчурні фірми, науково-дослідні консорціуми

Джерело: складено за [6]

їні цей показник становить 0,3%). Країни, які досягли високих темпів економічного зростання за рахунок інноваційного чинника, а це Японія, США, Німеччина, Франція, Великобританія, відповідають цій вимозі [15].

Відповідно до даних табл. 3, згадані країни займають провідні позиції у рейтингу країн світу за фінансуванням НДДКР у 2016 р. (Global Research and Development Funding).

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що в країнах, які мають високий рівень інноваційного розвитку, наявне вагоме державне регулювання даних процесів, яке здійснюється як прямими методами (насамперед, державна підтримка та фінансування), так і непрямими методами (зокрема, стимулювання, створення сприятливих умов упровадження інновацій тощо).

Порівнюючи застосовувані методи, зауважимо, що для європейських країн більш вагомим є надання податкових пільг (податкових дослідницьких кредитів) як форми преференцій. Разом з економічним важливим є соціальний аспект, адже спрямована на підприємства підтримка залежить від напрямів і програм інвестування коштів. Про ефективність даної системи свідчить, зокрема, досвід Франції та Німеччини. Загалом в ефективності такої інноваційної політики не може бути сумніву, адже здатність до інновацій у цих країнах одна з найвищих. Але є й інші підходи.

Одним із завдань, що вирішуються за тісного поєднання різних підходів, є розвиток так званої інноваційної кооперації.

Стимулювання інноваційної діяльності у будь-якому разі потребує фінансових вкладень. Без виділення коштів державою, вкладень інвесторів і внутрішніх витрат суб'єктів господарювання на НДДКР неможливий прогресивний розвиток виробництва й економіки у цілому. Україна значно відстає у розмірах витрат на наукові дослідження, крім того, у нас наявна тенденція до спаду цих

витрат, тоді як в інших країнах витрати на НДДКР тільки зростають.

Отже, враховуючи досвід розвинених країн у сфері активізації інноваційної діяльності, можна виокремити прямі та непрямі методи стимулювання інноваційної сфери в Україні.

До прямих методів можна віднести:

- бюджетне фінансування чи надання кредитів на пільгових умовах підприємствам і організаціям, що здійснюють наукові розробки та готують кваліфіковані кадри;

- безоплатну передачу або надання на пільгових умовах державного майна та земельних ділянок для організації інноваційних підприємств;

- створення наукової та обслуговуючої інфраструктури в регіонах, де концентрується науководослідна діяльність;

- реалізацію цільових програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності бізнесу;

- державні замовлення, переважно у формі контрактів на проведення НДР, які забезпечують початковий попит на нововведення, а потім широко застосовуються в економіці країни;

- створення науково-технічних зон зі спеціальним режимом інноваційно-інвестиційної діяльності [3, с. 56].

Серед непрямих методів найбільш пріоритетними є:

- податкові пільги на інвестиції, що здійснюються в інноваційну сферу;

- різноманітні пільги для суб'єктів економічної діяльності, які спеціалізуються на науково-технічних напрямках;

- законодавчі норми, які стимулюють науководослідну активність.

Окрім того, одним із першочергових завдань для нашої країни має стати створення економічного та правового механізму розроблення й упровадження новітніх технологій та інновацій у практичну сферу. Ці механізми повинні сприяти формуванню відповідних умов для розвитку інноваційної діяльності

Таблиця 3

Витрати на НДДКР, млрд. дол. США

Країни \ роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
США	415	427	436	450	485	496	512
Китай	149	175	199	258	344	373	401
Японія	148	152	158	163	163	165	172
Німеччина	83	88	91	92	103	107	113
Південна Корея	49	53	56	61	64	75	81
Індія	33	38	41	42	62	66	73
Франція	47	49	51	52	58	59	60
Росія	23	25	27	38	54	51	55
Велика Британія	39	41	42	44	44	45	48
Бразилія	24	28	30	31	37	37	37
Україна	1,01	1,8	1,44	1,2	0,65	0,63	0,91

Джерело: складено за [15–19]

підприємств. Також важливим є формування економічної політики держави щодо впровадження у виробництво та побут новітніх технологій, визначення реальних перспективних джерел фінансових ресурсів, необхідних для реалізації передбачуваних напрямів розроблення інновацій, стимулювання та розвиток венчурного підприємництва, а також відповідність нормативної та юридичної бази наукового і загальноосвітнього рівнів спеціалістів для здійснення циклу «ідея – розроблення – інновація – впровадження», відповідних методів управління цими процесами [4, с. 43].

Інноваційна політика повинна ґрунтуватися на аналітичних дослідженнях у сфері форсайт-прогнозування, економіко-математичного моделювання, обчислення за принципами нейронних мереж тощо, спираючись на наявний науково-технічний та інтелектуальний потенціал, що у підсумку дасть змогу виокремити інноваційні пріоритети. Структурування пріоритетів має відбуватися як у часових рамках (довгострокові стратегічні, середньострокові), так і за рівнями національної економіки (загальнодержавним, секторальним, регіональним, місцевим).

Теоретичні обґрунтування вимагають розроблення системи заходів та інструментів практичної реалізації за принципами програмно-цільового підходу – кореляції цілей політики з ресурсами за допомогою цільових інноваційних програм на основі відповідних механізмів управління.

Висновки з проведеного дослідження. Необхідно здійснити сукупність заходів на базі механізмів визначення та реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, перспективних елементів інноваційної діяльності, що забезпечить прискорення економічного розвитку загалом, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. Тільки комплексний підхід до вдосконалення державного регулювання інноваційної діяльності з урахуванням дієвого зарубіжного досвіду дасть змогу очікувати на позитивні результати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / За заг. ред. В.М. Геєця та ін.; НАН України. К., 2015. 336 с.
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
3. Інновації в Україні: європейський досвід та рекомендації для України. К.: Фенікс, 2013. Т. 3. 76 с.
4. Інноваційна політика: європейський досвід та рекомендації для України / Г. Авігдор, В. Архангельський, Е. Бойто та ін. К.: Фенікс, 2015. 76 с.
5. Бошота Н.В., Шишоло Д.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Молодий вчений. 2016. № 9. С. 14–18.
6. Касьяненко В. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості

його використання в Україні. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 4. С. 200–204.

7. Клочкова Н.В., Бердичевская В.О. Развитие инновационной деятельности: обобщение зарубежного опыта. Вестник Ивановского государственного энергетического университета. 2012. № 1. С. 78–82.

8. Наджафов З. Деякі аспекти державної інноваційної політики у промислово розвинутих країнах. Економіст. 2016. № 6. С. 45–49.

9. Інноваційна діяльність: стимули і перешкоди: монографія / І.Л. Петрова, Т.І. Шпильова, Н.П. Сисолина. К.: Дорадо, 2010. 320 с.

10. Овчаренко Л.В. Роль державного регулювання у становленні інноваційного підприємництва в країнах із перехідною економікою. Наукові записки. 2013. Т. 21. С. 49–55.

11. Шовкун І.А. Моделі інноваційного розвитку: міжнародний досвід та уроки для України. Проблеми науки. 2012. № 8. С. 75–83.

12. Ядранська О.В. Зарубіжний досвід державного регулювання науки: основні форми та напрями. Збірник наукових праць ДонДУУ. Серія «Державне управління». 2016. Вип. 93. Т. 8. С. 63–69.

13. Єгоров Є.С. Програма інноваційного розвитку зарубіжних країн: досвід та досягнення. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apir/2016_2/Yegorov%202.pdf.

14. Індекс глобальної конкурентоспроможності. URL: <http://edclub.com.ua/tegy/indeks-globalnoyi-konkurentospromozhnosti>.

15. Наукова та інноваційна діяльність (1990–2016). Джерела фінансування інноваційної діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

16. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

17. GLOBAL R&D FUNDING FORECAST // R&D Magazine. URL: <https://www.battelle.org/docs/default-source/misc/2014-rd-funding-forecast.pdf?sfvrsn=2>.

18. GLOBAL R&D FUNDING FORECAST // R&D Magazine. URL: https://www.iriweb.org/sites/default/files/2016GlobalR%26DFundingForecast_2.pdf.

19. GLOBAL R&D FUNDING FORECAST // R&D Magazine. URL: http://digital.rdmag.com/research-anddevelopment/2017_global_r_d_funding_forecast?pg=4#pg4.

20. Lyubov Vodyanka, Zoryana Kobelya, Nataliia Filipchuk. The problematic aspects of position disbalance of Ukraine and Romania in international rating estimates. The USV Annals of Economics and Public Administration. 2016. Vol. 16. Issue Special. P. 72–77.

21. Europa-2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

22. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI від 08.09.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

REFERENCES:

1. Heiets V.M. ed. (2015). Innovatsiina Ukraina 2020 : natsionalna dopovid [Innovative Ukraine: National Report] Kyiv : NAN Ukrainy (in Ukr.).

2. President of Ukraine (2015). About the Strategy of steady development «Ukraine-2020» (Decree). Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html> (in Ukr.).
3. Innovatsii v Ukraini: Yevropejs'kyj dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy [Innovation in Ukraine: European Experience and Recommendations for Ukraine] (2013). Feniks, Kyiv, 76 p. (in Ukr.).
4. Avigdor G., Arkhangel'skii V., Boito E. (2015). Innovatsijna polityka: Yevropejs'kyj dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy [Innovation Policy: European Experience and Recommendations for Ukraine]. Feniks, Kyiv, 76 p. (in Ukr.).
5. Boshota N.V., Shyshola D.V. (2016). Foreign experience of state regulation of innovation activity. *Molodyj vchenyj* [Young scientist], vol. 9, pp. 14-18 (in Ukr.).
6. Kasyanenko V. (2011). Foreign experience in managing the innovative potential of the economy and its potential for use in Ukraine. *Marketynh i menedzhment innovatsij* [Marketing and management of innovations], vol. 4, pp. 200-204 (in Ukr.).
7. Klochkova N.V. (2012). Development of innovation activity: generalization of foreign experience. *Vestnyk Yvanovskoho hosudarstvennoho enerhetycheskoho unyversyteta* [Bulletin of the Ivanovo State Energy University], vol. 1, pp. 78-82 (in Ukr.).
8. Najafov Z. (2016). Some aspects of state innovation policy in the industrialized countries. *Ekonomist* [Economist], vol. 6, pp. 45-49 (in Ukr.).
9. Petrova I.L., Shpileva T.I., Sysolina N.P. (2010). Innovatsijna diial'nist': stymuly i pereshkody [Innovative activity: incentives and obstacles], Dorado, Kyiv, 320 p. (in Ukr.).
10. Ovcharenko L.V. (2013). The role of state regulation in the establishment of innovative entrepreneurship in transition economies. *Naukovi zapysky* [Scientific notes], vol. 21, pp. 49-55 (in Ukr.).
11. Shovkun I.A. (2012). Models of innovation development: international experience and lessons for Ukraine. *Problemy nauky* [Problems of Science], vol. 8, pp. 75-83 (in Ukr.).
12. Yadranska O.V. (2016) Foreign experience of state regulation of science: main forms and directions. *Zb. naukovykh prats' DonDUU. Serii: Derzhavne upravlinnia* [Sb. scientific works of the DonNUU. Series: Public Administration], vol. 93, pp. 63-69 (in Ukr.).
13. Yegorov E.S. (2016). Program of innovative development of foreign countries: experience and achievements. Available at : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Apir/2016_2/Yegorov_2.pdf
14. Global Competitiveness Index. Available at : <http://edclub.com.ua/tegy/indeks-globalnoyikonkurentospromozhnosti/>
15. Scientific and innovation activities (1990-2016). Sources of Innovation Financing. State Statistics Service of Ukraine. Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
16. Official site of the National Bank of Ukraine. Available at : <http://www.bank.gov.ua/>
17. GLOBAL R&D FUNDING FORECAST (2013). R&D Magazine. Available at : <https://www.battelle.org/docs/default-source/misc/2014-rd-funding-forecast.pdf?sfvrsn=2>
18. GLOBAL R&D FUNDING FORECAST (2016). R&D Magazine. Available at : https://www.iriweb.org/sites/default/files/2016GlobalR%26DFundingForecast_2.pdf
19. GLOBAL R&D FUNDING FORECAST (2017). R&D Magazine. Available at : http://digital.rdmag.com/researchanddevelopment/2017_global_r_d_funding_forecast?pg=4#pg4
20. Lyubov Vodyanka, Zoryana Kobelya, Nataliia Filipchuk (2016). The problematic aspects of position disbalance of Ukraine and Romania in international rating estimates. *The USV Annals of Economics and Public Administration*, vol. 16, pp. 72-77.
21. Europa-2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – Available at : <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
22. Laws of Ukraine «On the Priority Directions of Innovation Activity in Ukraine» Document 3715-VI on September 8, 2011. Available at : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17?lang=en>

Lopatynskiy Y.M.

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Department of Enterprise Economics and Human Resource Management
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Vodianka L.D.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Enterprise Economics and Human Resource Management
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

STATE REGULATION OF INNOVATION ACTIVITY: FOREIGN EXPERIENCE

The progressive experience of regulating the innovative activity of advanced countries is important for studying and creative application in Ukraine at the stage of the necessity of accelerating economic growth of the country with a gradual departure from the path of dependent development. For the most part, implemented state innovation policy in Ukraine can be considered as declarative on the level of innovative priorities proclamation, but not as a program of developed measures, forms and methods of motivation, support, and activation of innovations.

Many developed countries are characterized by a comprehensive approach to the regulation of innovation activity. Among the methods of state regulation, one can distinguish European, American, and Japanese

approaches to the promotion of innovation activity. There is a significant state regulation of these processes, which is carried out both by direct methods (first of all, state support and financing) and by indirect methods (in particular, stimulation, creation of favourable conditions for the introduction of innovations, etc.), in the countries with a high level of innovation development.

When comparing the methods used, it should be noted that for European countries, tax privileges (tax research loans) as preferential forms are more important. Along with the economic one, the social aspect is significant since the support aimed at the enterprises depends on the directions and programs of investment of funds.

One of the tasks that are solved with a close combination of different approaches is the development of the so-called innovative cooperation. It is worth mentioning public-private partnership as one of the forms of interaction between the state and business in the field of innovation, which is not developed in Ukraine.

In the following years, new trends in the development of innovation (for example, innovative development based on a reasonable specialization) will be the determinative factors of innovation policy along with traditional forms of innovation promotion.

The theoretical justification requires the development of a system of measures and tools of practical implementation based on the principles of the program-target approach – the correlation of policy objectives with resources through targeted innovation programs based on appropriate management mechanisms. Taking into account the effective foreign experience, a comprehensive approach to improving the state regulation of innovation activity will give positive results.

АНАЛИЗ ОБРАЩЕНИЙ ГРАЖДАН В ФЕДЕРАЛЬНУЮ СЛУЖБУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИСТРАЦИИ, КАДАСТРА И КАРТОГРАФИИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

THE ANALYSIS OF REFERENCES OF CITIZENS TO THE FEDERAL SERVICE FOR STATE REGISTRATION, CADASTRE AND CARTOGRAPHY OF THE RUSSIAN FEDERATION

УДК 332.7

Потапова А.В.

магистр
Пензенский государственный университет архитектуры и строительства

Акимова М.С.

к.э.н., доцент кафедры
«Кадастр недвижимости и право»
Пензенский государственный университет архитектуры и строительства

Улицкая Н.Ю.

к.э.н., доцент кафедры
«Кадастр недвижимости и право»
Пензенский государственный университет архитектуры и строительства

Одной из задач исследования является изучение взаимосвязей между явлениями и процессами для определения факторов, оказывающих основное влияние на их вариацию. В статье проводится аналитическое исследование уровня эффективности работы с гражданами в Федеральной службе государственной регистрации, кадастра и картографии Российской Федерации.

Ключевые слова: государственные услуги, социальная эффективность, Росреестр, работа с обращениями граждан.

Одним із завдань дослідження є вивчення взаємозв'язків між явищами і процесами для визначення факторів, що роблять основний вплив на їх варіацію. У статті проводиться аналітичне дослідження рівня

ефективності роботи з громадянами у Федеральній службі державної реєстрації, кадастру і картографії Російської Федерації.
Ключові слова: державні послуги, соціальна ефективність, Росреєстр, робота зі зверненнями громадян.

One of the tasks of the research is to study relationships between phenomena and processes in order to determine the factors that have a major impact on their variation. The article conducts an analytical study of the level of efficiency of work with citizens in the Federal Service for State Registration, Cadastre and Cartography of the Russian Federation.

Key words: public services, social efficiency, Federal Registration Service, work with citizens.

Постановка проблемы. Федеральный закон Российской Федерации от 27 июля 2010 г. № 210-ФЗ «Об организации предоставления государственных и муниципальных услуг» регулирует отношения, возникающие в связи с предоставлением государственных и муниципальных услуг

соответственно федеральными органами исполнительной власти, органами государственных внебюджетных фондов, исполнительными органами государственной власти субъектов Российской Федерации, а также местными администрациями и иными органами местного самоуправления, осу-